

гляд, який допомагає відповісти на внутрішні питання: „Що таке людина?“, „Як формувати особистість?“, „Як розвивати здібності?“. Цей світогляд має укріплювати людину, вести її вперед, розвивати.

Вальдорфський учитель повинен постійно працювати над своїм розвитком, намагатися проникнути у природу дитини, усе більше оволодіваючи методами безпосереднього пізнання світу і людини. В цьому вчителю допомагають вправи внутрішнього характеру, спрямованих на розвиток мислення, почуттів і волі.

Викладання у вальдорфській школі вимагає від учителя значної і складної роботи з підготовки і проведення занять, аналізу й осмислення особливостей та потреб кожної дитини, щоб на уроці можна було вільно застосовувати засоби навчання таким чином, щоб вони діяли в повній мірі і давали бажаний результат. Це складна і клопітлива робота продумати кожну хвилину заняття так, щоб задіяти якомога більше учнів, щоб зацікавити їх, пробудити в них бажання вчитися.

Учитель має вільно оперувати всіма вальдорфськими засобами навчання. Для цього він уважно спостерігає за своїми учнями, виробляє різні підходи до них, ретельно планує свою роботу на уроці, підбираючи вірші, ігри, оповідання, вправи таким чином, щоб вони зацікавили, привернули увагу і сприяли підвищенню пізнавальної активності всіх учнів у класі.

Отже, учитель, добре вивчивши і враховуючи психологічні особливості своїх учнів, має оволодіти вальдорфськими засобами навчання, щоб упродовж уроку чи навчального дня створити необхідні умови для підвищення пізнавальної активності школярів, стимулювати їх до власної діяльності, розвивати волю, мислення та емоції. Навчання у вальдорфській школі допомагає учням виробити власний стиль навчання залежно від їхніх природних можливостей. Учні співають, малюють, ліплять, грають, переживають, і в цій діяльності виявляють пізнавальну активність, опановують предмети, і найголовніше – відбувається загальний всебічний розвиток дитини.

Література

1. Ионова Е. Вальдорфская педагогика: теоретико-методологические аспекты. – Х.: «Бизнес Информ», 1997. – 300 с.
2. Ионова О. Научно-педагогические основы навчально-виховного процесу в сучасній школі за ідеями вальдорфської педагогіки: Автореф. дис...д-ра пед. наук: 13.00.01 / Харківський державний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди. – К., 2000. – 33 с.

ДОСЛІДЖЕННЯ СТУДЕНТОМ ВЛАСНОЇ ГАРМОНІЇ

Малаканова Л.В. (Полтава)

На відміну від традиційного розуміння освіти як процесу і результату набуття ЗУН, сучасна освіта розглядається як творення себе в собі, тобто як гармонійний духовний розвиток особистості. Виходячи з сучасного розуміння освіти, освітній заклад повинен бути простором радісної, успішної, щасливої життєдіяльності кожного учасника навчально-виховного процесу. В такому випадку цей простір життєдіяльності створює умови для самопізнання, самореалізації, задоволення потреб, бажань та інтересів кожного.

Освіта – це « Образ себе в бутті », який включає «Образ Я », «Образ Світу » та «Образ Я у Світі ».Для творення цих образів студент повинен постійно пізнавати себе, Світ і свої стосунки з собою та оточуючим середовищем. Саме тому оволодіння досвідом дослідницької діяльності найважливіший компонент людської життєдіяльності та педагогічної діяльності.

Пам'ятаючи, що оволодіння знаннями відбуваються відразу на трьох рівнях: мотиваційному, когнітивному та операціональному, необхідно будувати заняття так, щоб студент міг дослідити власні мотиви життєдіяльності, рівень своїх знань із певної теми та свої вміння щодо педагогічної діяльності та з окремих предметів.

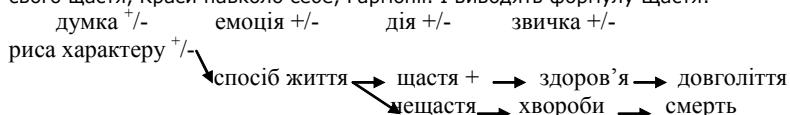
Усвідомлення значущості гармонійного духовного розвитку в життєдіяльності особистості відбувається при дослідженні студентом сутності гармонії. В традиційній педагогіці поняття «гармонійний» і «всебічний» розвиток часто отожднюються, проте це абсолютно різні поняття. Різномісний розвиток – це ті якості, які хоче бачити в особистості суспільство, а гармонійний розвиток – це розвиток тих можливостей індивіда, які закладені в ньому природою. Щоб усвідомити сутність Гармонії, студент досліджує походження цього поняття.

Античний міф говорить про те, що Гармонія – донька Ареса (Бога війни) і Афродіти (Богині Краси та Кохання). Отже, Гармонія – породження суперечливих начал: творення та руйнації – любові та зла. Вона містить суміш, що має стати джерелом якоїсь рівноваги – «сплаву», який набуває нових якостей. Перший висновок: Гармонія – це продукт любові та взаємодії протилежностей. Міф розповідає про те, що Гармонія вийшла заміж за Кадма. На весіллі Боги подарували їй чудове намисто роботи самого Гефеста, з яким вона ніколи не розлучалася і яке приносило їй частя та здоров'я. Проте, на жаль, це намисто стало приносити нещастя всім, хто ним пізніше володів. Другий висновок: чужу гармонію неможливо взяти собі, скопіювати, привласнити, вкрасти. В кожного гармонія своя власна, досягнення її буває лише індивідуальним і майже завжди складним. Як бачимо, навіть за своїм походженням гармонія не є синонімом спокою. Що ж це таке? Дослідження літературних джерел дають студенту змогу побачити, що поняття «гармонія» розуміється по-різному, але виокремлення спільних ознак дає можливість визначити основні ознаки гармонії. Студент, осмисливши знайдену інформацію, виокремлює ознаки гармонії. Гармонія – стан динамічної рівноваги, узгодженості, цілісності, єдності протилежностей, взаєморозуміння, відповідності, співзвучності, злагодженості, впорядкованості, струнності, рефлексивної взаємодії, співрозмірності. Спостереження та дослідження природи, її об'єктів та явищ приводять студента до висновку, що Гармонія – основа існування, життя, Вічності. Людина, так само як і вся природа, живе і розвивається поки її організм злагоджено функціонує (у гармонії всіх структурних одиниць). Проте, як тільки порушується гармонія творення та руйнування (омолодження та старіння), організм починає руйнуватися. І це є одним із головних Законів Природи. Ми усвідомлюємо, що людина порушила гармонію природи не лише своєю діяльністю, але й своїми думками та емоціями, бо вони є потоками енергії, на жаль, переважно негативної. Сьогодні в ноосфері зосередилося багато негативної енергії, яка викликає хаос, руйнування, хвороби, смерть. Студенти досліджують результати людської життєдіяльності та приходять до висновку, що чим більше людина відривається від природи та оточує себе предметами цивілізації, тим більше дисгармонію вона вносить у власне життя, Природу та Космос. Студентам пропонується дослідити слова святителя Василя Великого «Як би не було темно навкруги, як би не було страшно, пам'ятай, що в цю темряву ти повинен нести Світло, в цю зону ненависті ти повинен нести Любов, у цю дисгармонію ти повинен внести Гармонію». Осмислення результатів діяльності людини, їх вплив на саму людину та оточуюче середовище приводить студентів до розуміння смисла життя – жити в гармонії. Про це говорив В.І.Вернадський, підкреслюючи, що людина повинна жити в гармонії з собою, природою, суспільством, Космосом. І студенти усвідомлюють, що поки кожен з них не навчиться жити в гармонії з собою, не зможе жити в гармонії зі Світом. Так відбувається формування мотивів і ціннісних орієнтацій особистості. У студента виникає потреба пізнати себе і знайти власну гармонію свого внутрішнього світу – мікрокосмосу.

Студенти починають досліджувати хто така людина. Вони виокремлюють її ознаки: жива істота, відкрита система, симбіоз, може мислити, біопсихосоціальна істота, має тіло , душу і дух тощо. Пошук гармонії «Я» приводить до виокремлення трьох головних компонентів: тіло, розум, спосіб життя. Якщо людина не лише використовує своє тіло, а любить і піклується про нього, пам'ятаючи, що тіло – домівка людської душі, то тіло буде здоровим, красивим, молодим. Дослідивши, що не лише людина, але й рослини та тварини мають душу, студент змінює своє ставлення до Природи, бо нарешті

усвідомлює своє місце в ній і приходиться до висновку, що тварини, маючи розум, не здатні мислити, а людина здатна. Пізнання та дослідження особливостей розумової діяльності людини приводить до висновку, що лише процес мислення формує свідомість, а осмислення власного життя, поведінки, самоформує самосвідомість особистості. Людина, яка має високорозвинену самосвідомість, управляє власним життям, діяльністю, творить світ навколо себе і таким чином стає незалежною з багатим духовним світом. Таку людину в старі часи називали Богатир – людина, яка накопичувала в душі Бога (благочинність). Кожна людина обирає свій власний спосіб життя на основі власної життєвої позиції (егоцентричної, конформної, дефіцитної, споживацької, прагматичної, життєтворчості, життєтворення тощо). Спосіб життя кожної людини зумовлює її культуру. Студент, досліджуючи себе: своє тіло, розум, спосіб життя, виявляє дисгармонію та шукає способи її усунення. Пізнання гармонії з собою приводить студентів до висновку, що Гармонія «Я» дає здоров'я (довголіття) духовний розвиток (незалежність), щастя (культуру).

Головний висновок, до якого приходять студенти: людина – творець свого щастя, Краси навколо себе, Гармонії. І виводять формулу Щастя:

Далі залишається провести найцікавіше дослідження – перевірити дієвість цієї формули в житті, де особистість самореалізується в трьох основних напрямках: особисте життя, сім'я, професійна діяльність. І тут теж кожен буде шукати свою гармонію, щоб стати яскравою неповторною особистістю, професіоналом, ідеальним сім'янином.

ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЧИННИК ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

Марюхно О. (Полтава)

Відомо, що людину передусім формує середовище, в якому вона виховується. Тому, щоб змінити учня, необхідно спершу здолати традиційні обмеження шкільного середовища, налаштованого винятково на штучне життя дитини. Потрібно відмовитися від штудіювання дітьми єдиних академічних стандартів заради отримання позитивних оцінок від учителя. Нова реформа освіти вимагає від школи глобальних змін якості педагогічного середовища: воно має регулюватися й налаштовуватися на персональний талант дитини.

Доручення до сучасної шкільної практики ідеї профільного навчання – це значний та важливий крок нашої освіти до нової якості – дитиноцентричності. Від запровадження профільної освіти ми очікуємо розв'язання проблеми переорієнтації освітнього процесу з єдиних колективних форм його організації на використання індивідуального навчання [1].

Але очікування від застосування профільного навчання можуть бути реалізовані лише якщо кардинально змінити мету, зміст, традиційну організацію навчально-виховного процесу.

Впровадження профільного навчання в старшій школі – це один із шляхів модернізації національної системи освіти, зумовлений зміною мети навчання, зростанням вимог батьків і суспільства до якості освіти випускників, їх конкурентоспроможності на ринку праці, осмисленого вибору професії та власної самореалізації. Непорушні, здавалося б, у XX столітті традиційні цілі освіти, як-от: „озброїти учнів глибокими і міцними знаннями основ наук“, „формуванню цілісного наукового світогляду“, „вчити всьому і всіх“, сьогодні є недостатніми [2].

Упровадження профільного навчання на рівні старшої школи практикується в багатьох країнах світу. Так, у Швеції, Данії, Норвегії, Франції, Англії та